CSM – 45/18

Indian Language & Literature in Sanskrit

Paper – II

Time : 3 hours

Full Marks : 300

The figures in the right-hand margin indicate marks.

Candidates should attempt Q. No. 1 from Section – A and Q. No. 5 from Section – B which are compulsory and any ***three*** *of the remaining questions, selecting at least* ***one*** *from each Section.*

SECTION – A

Techofworld.In

1. अधस्तनेषु किमपि त्रयं प्रतिपादयत : 20×3 = 60

(क) 'काव्येषु नाटकं रम्यं' कथनमिदं व्याख्यायताम् ।

(ख) 'वाल्मीकि रामायणस्य उपजीव्यत्वं' प्रतिपाद्यताम् ।

(ग) 'नैषधं विद्वदौषधं' सूक्तिरेषा विवेचनीया ।

(घ) 'बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वं' सूक्तिरेषा समीक्षणीया ।

2. 'उत्तररामचरितनाटकमधिकृत्य कारुण्यं भवभूतिरेव तनुते' सूक्तिरेषा विवेचनीया । 60

3. 'माघे सन्ति त्रयो गुणाः' सूक्तिमिमां शिशुपालवधमवलम्ब्य विवेच्यताम् । 60

4. भासनाटकचक्रमवलम्ब्य निबन्धमेकं विलिख्यताम् । 60

SECTION – B

Techofworld.In

5. A, B, C, D इति उपवर्गे केषाञ्चित् त्रयाणां व्याख्या करणीया :

(A) (क) यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्नेवानुपश्यति ।
सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विचिकित्सति ॥

(ख) नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ 20

(B) (क) धूमज्योतिः सलिलमरुतां सन्निपातः क्व मेघः
सन्देशार्थाः क्व पटुकरणैः प्राणिभिः प्रापणीयाः ।
इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन्गुह्यकस्तं ययाचे
कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु ॥

(ख) वागर्थाविव सम्पृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये ।
जगतः पितरौ वन्दे पार्वती परमेश्वरौ ॥ 20

(C) (क) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः ।
कदाचिदपि पर्यटञ्छशविषाणमासादयेन्न-
तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥

(ख) शुश्रूषस्व गुरून् कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने
भर्तुर्विप्रकृताऽपि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः ।
भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भाग्येष्वनुत्सेकिनी
यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः ॥

20

Techofworld.In

(D) (क) द्विषां विघाताय विधातुमिच्छतो रहस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः ।
स सौष्ठवौदार्यविशेषशालिनीं विनिश्चितार्थमिति वाचमाददे ॥

(ख) गर्भेश्वरत्वमभिनवयौवनत्वमप्रतिमरूपत्वममानुष-शक्तित्वञ्चेति महतीयं खल्वनर्थ परम्परा । सर्वविनयानामेषामायतनम्, किमुत समवायः ।

20

6. भारवेः काव्यवैशिष्ट्यं प्रतिपाद्यताम् । 60

7. लघुत्तयीमधिकृत्य निबन्धमेकं विलिख्यताम् । 60

8. मनुस्मृत्यानुसारं आर्यावर्तस्य ब्रह्मवर्तस्य वा परिचयो देयः । 60